

Hvad kan vi lære af Eritrea-sagen?

Af Jørgen Steen Sørensen, Folketingets Ombudsmand

Berlingske, 16. september
2015

Resumé: dokumenterne i Eritrea-sagen afslører ikke væsentlige retsbrud fra myndighedernes side. Men noget synes alligevel at være gået galt. Folketingets Ombudsmand giver her sin vurdering af sagen.

Der har været stor opmærksomhed om den såkaldte Eritrea-sag, ikke mindst i kraft af Berlingskes dækning. Skyldtes det ulovlig politisk indblanding, at Udlændingestyrelsen iværksatte sin fact finding-mission til Eritrea og udsatte afgørelsen af konkrete asylsager? Tegnede Udlændingestyrelsen i fact finding-rapporten et for positivt billede af forholdene i Eritrea? Blev medarbejdere i styrelsen sat under usagligt pres?

Eller mere grundlæggende: tog et politisk ønske om at begrænse tilstrømningen af asylansøgere fra Eritrea overhånd, så fagligheden i asylsagsbehandlingen blev kompromitteret?

Det er alvorlige spørgsmål i et retssamfund, og derfor har jeg som ombudsmand kigget nærmere på dem. Det har jeg gjort ved sammen med mine medarbejdere at gennemgå Eritrea-sagens mere end 7.000 siders akter, og jeg har nu afgivet en redegørelse om sagen (tilgængelig på www.ombudsmanden.dk). Den skal myndighederne have lejlighed til at forholde sig til. Men jeg vil gerne forklare, hvad min foreløbige analyse er.

Først et kort tilbageblik:

I august 2014 oplyste daværende justitsminister Karen Hækkerup, at hun ville sætte ind over for stigningen i tilstrømning af asylansøgere fra Eritrea. Samtidig iværksatte Udlændingestyrelsen en fact finding-mission til Eritrea og udsatte afgørelsen af konkrete asylsager.

Efter missionen udarbejdede styrelsen en rapport om forholdene i Eritrea. På den baggrund vurderede styrelsen, at "forholdene i Eritrea vedrørende nationaltjeneste og illegal udrejse ikke i sig selv udgør forfølgelse eller giver de pågældende krav på beskyttelse." Udlændingestyrelsen ville derfor prøve en

NYHED

række sager i Flygtningenævnet med henblik på en ny og strammere asylpraksis.

Det skete imidlertid aldrig. Der blev rejst spørgsmål om kvaliteten af fact finding-rapporten, og en kilde til rapporten – en professor på London South Bank University med speciale i Eritrea – trak sig. Desuden trådte to medarbejdere fra Udlændingestyrelsen frem. De havde deltaget i missionen til Eritrea, og de kritiserede kvaliteten af styrelsens rapport.

Efter et par uger ændrede Udlændingestyrelsen kurs og meddelte nu, at "hvis det kan lægges til grund, at ansøgerne er fra Eritrea, forventer Udlændingestyrelsen ... at meddele asyl i mange sager." Senere oplyste styrelsen, at man i 119 af 122 sager efterfølgende havde givet asyl til personer, der oplyste at være fra Eritrea.

Den omstridte fact finding-rapport førte altså aldrig til stramninger i asylpraksis. Men spørgsmålene om ulovlig politisk indblanding og kompromittering af fagligheden i asylsagsbehandlingen blev hængende i luften.

Derfor har vi i ombudsmandsinstitutionen gennemgået sagens akter. Jeg har ikke kunnet afhøre ministre eller embedsmænd – det gør ombudsmanden efter fast praksis ikke. Men jeg har vurderet, om der i dokumenterne er grundlag for at antage, at der er sket væsentlige retsbrud. Og om der fremadrettet er noget at lære af sagen.

Er der så i dokumenterne noget, der peger på væsentlige retsbrud? Nej, ikke efter min opfattelse.

Jeg har f.eks. ikke grundlag for at anfægte, at beslutningen om en fact finding-mission blev truffet af Udlændingestyrelsen selv, og at den var begrundet i saglige hensyn til at få flere oplysninger om forholdene i Eritrea. Det er meget muligt, at beslutningen herudover indebar en politisk "gevinst" for den daværende justitsminister, fordi der blev taget et initiativ, som afhængig af udfaldet kunne føre til stramning i asylpraksis. Men en sagligt korrekt beslutning fra en myndighed bliver ikke mindre korrekt af, at den passer i ministerens politiske dagsorden.

Jeg har heller ikke grundlag for at anfægte, at styrelsen kunne udsætte afgørelsen af konkrete asylsager vedrørende Eritrea, mens rapporten blev udarbejdet. Og jeg har ikke juridisk grundlag for at kritisere selve rapporten. Om rapporten så faktisk var solid nok til at begrunde en stramning i asylpraksis, er et andet spørgsmål. Det tilkommer ikke mig at vurdere, for det skulle have været afgjort i Flygtningenævnet. Men det blev det ikke, fordi Udlændingestyrelsen som nævnt selv ændrede kurs i spørgsmålet.

NYHED

Jeg har med andre ord ikke i sagens dokumenter grundlag for at pege på væsentlige retsbrud. Om egentlige afhøringer af ministre og embedsmænd ville føre til et andet resultat, kan jeg ikke vide. Men det er så langt, som jeg som ombudsmand kan komme.

Er alt så sagt i Eritrea-sagen?

Nej, efter min opfattelse ikke. I et retssamfund er det ikke nok, at myndighederne handler sagligt og lovligt. De skal også understøtte offentlig tillid til, at det er sådan. På engelsk siger man: "Justice must not only be done, it must also be seen to be done."

Når der så massivt som i Eritrea-sagen rejses spørgsmål om urent trav, er det derfor i sig selv et problem. Et problem, som det er vigtigt at reflektere over. Hvorfor er det sket? Er der noget at lære? Noget, myndighederne burde have gjort anderledes? Også selv om der ikke kan konstateres væsentlige retsbrud.

I december 2014 betegnede daværende justitsminister Mette Frederiksen Eritrea-sagens forløb som "noget rodet". Det er nok meget rammende, for efter min vurdering har Udlændingestyrelsen og Justitsministeriet i deres håndtering af sagen selv bidraget til et problematisk indtryk, og på den måde påvirket tilliden til myndighederne.

F.eks. besluttede Udlændingestyrelsen som nævnt efter missionen til Eritrea, at der var grundlag for at stramme praksis i konkrete asylsager. 14 dage senere besluttede man det modsatte. Det var muligvis rigtigt at vende 180 grader, men hvorfor gjorde man det? Det blev – som jeg bedømmer det – aldrig ordentligt forklaret. Gav man simpelthen efter for offentligt pres? Eller kom man faktisk i tvivl om rapportens kvalitet, men uden at vedgå det? Der blev efterladt en tvivl, som ikke var heldig.

Andre spørgsmål i sagen angår det såkaldte armslængdeprincip – altså at ministeren bør være meget opmærksom på at holde afstand til asylsagsbehandlingen.

Det er et princip, som Justitsministeriet i sagens sene faser gjorde meget ud af. Men da der i sin tid skulle sættes ind over for tilstrømningen fra Eritrea, efterlod Justitsministeriet ikke indtryk af at være meget optaget af armslængde, og retorikken på dette stadium var efter min opfattelse egnet til at efterlade indtryk af usaglig politisk indblanding. Som nævnt har jeg efter gennemgang af sagen ikke grundlag for at bestride, at beslutningen om en fact finding-mission faktisk blev truffet af Udlændingestyrelsen, og at den byggede på saglige hensyn. Men indtrykket af politisk indblanding var ikke godt at efterlade offentligheden med.

NYHED

Min foreløbige opfattelse er altså, at der på den ene side ikke er grundlag for at antage, der er sket væsentlige retsbrud, men at der på den anden side er vigtige lektier at lære. Myndighederne skal f.eks. være meget præcise i deres kommunikation, når det drejer sig om ministerens rolle på asylområdet. De skal give forståelige forklaringer på vigtige beslutninger. Og de skal sørge for konsekvent efterlevelse af centrale principper – også når det bliver svært. Gør myndighederne ikke det, udsætter de sig let for mistanke om urent trav. Også selv om der ikke er urent trav. Det er for mig at se det egentlige problem i Eritrea-sagen.

Nu skal myndighederne have lejlighed til at forholde sig til mine synspunkter, og det kan vi alle blive klogere af. Herefter vil jeg afgive min endelige vurdering.

Eritrea-sagen fletter sig under alle omstændigheder ind i diskussionen om kulturen i den danske centraladministration. Det er vigtigt at konstatere, at jeg inden for rammerne af mine beføjelser som ombudsmand ikke har fundet noget, der peger på væsentlige retsbrud. Men det er også vigtigt at tænke over, hvorfor den offentlige tillid til Udlændingestyrelsen og Justitsministeriet så alligevel blev sat under alvorligt pres. Tillid til vores myndigheder er nemlig en del af samfundets centralnervesystem.